

سیر تحولی نما در معماری معاصر ایران (از قاجار تا به امروز)

نویسنده اول: رقیه نوری

نویسنده دوم: رضا فرهمینی فراهانی

۱ دانشجوی دکتری معماری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران جنوب پردیس کیش

ایمیل: Nooshin_sea@yahoo.com و تلفن: ۰۹۱۱۱۷۱۶۳۴۸

۲ دکتر رضا فرهمینی فراهانی ۰۹۱۲۶۳۳۸۷۶۸

چکیده

ورود نوگرایی به ایران با تغییرات زیادی همراه بود معماری نیز از این امر مستثنا نبوده است و می‌تواند در شش حوزه مورد مطالعه قرار گیرد که عبارتند از: ۱- پلان، ۲- نما، ۳- تزیین ها، ۴- مصالح، ۵- عنصر جدید، و ۶- فضای جدید گرفتند. هر اندازه از ورود جریان های نوگرا می گذرد، عمق تأثیر این جریان ها در معماری معاصر ایران بیش تر می شود. از آنجایی که ورود نوگرایی به ایران با ظاهرنگری شروع شد در نتیجه بیشتر تغییرات را در نما و تزیین ها می تواند دید و نوعی گرایش به ظاهر نمادهای جدید تمدن غرب را همراه داشت. از آنجایی که با اولین نگاه به ساختمان نمای آن دیده می شود و شناگر فرهنگ ساکنین آن بنا می تواند باشد عنصری مهم و قابل تفکر در ساختمان سازی است. در این مقاله از طریق مطالعات کتابخانه ای به روند تغییرات بنا در معماری معاصر از شروع تا به امروز می پردازد. روش مقاله از نوع کیفی و توصیفی تحلیلی است. مفهوم بنا را از عملکردی و فرمی شرح می دهد و در نتیجه راهکارهای طراحی نما را از تحقیقات عنوان می کند. عوامل ناسامانی نما بسیارند اما از نزدیک ترین ها می توان ساخت وسازهای شهری و نمایی مشخص بودن محدوده ساخت وساز گسترش انبوه سازی و استفاده تکنولوژی بدون شناخت را نام برد. و لازم است قوانین برای طراحی نما وضع گردد... از این قوانین می توان به: سادگی، وجود عنصر نشانه، تعادل، مجاورت، هماهنگی، تقارن، تداوم و پیوستگی فضای، محصوریت، تباين و قلمرو، دگرگامی است که وی برای طراحی فضا معرفی می نماید.

کلید واژه:

واژه‌های کلیدی: معماری معاصر ایران، نما، نوگرایی، مدرنیته

۱- مقدمه

در ایران نوگرایی با نوعی تأخیر نسبت به جریان نوگرا در اروپای غربی آغاز شد. این در حالی بود که پیش از دوران نوگرایی با تجدیدگرایی، معماری سنتی ایران، هویتی متمایز با ایران داشت و عمق آن نشا ندهنده فرهنگ غنی جامعه اسلامی بود. از این رو، برخی از پژوهشگران، دوران نوگرایی را به دورانی سپاه در معماری معاصر ایران تعبیر کرده اند [1] از سال ۱۱۷۹ ایران وارد جنگ هابی شد که به شکست انجامید، حاصل این سال ها سبب اصلاحات شد بیشترین تأثیر نوگرایی در ظاهر بناهای (نما) دوره قاجار رخ داد. معماران بدون اینکه قسمی از ریشه این نما در اروپا داشته باشند به عنوان نمای مدرن و اروپایی استفاده می کنند؛ غرب زدگی معماری از منفی ترین طریق آن. این ضعف خیلی بزرگ معماری در ایران است. مشکل از آنجاست که معماران مدرن، مدرن نیستند و جواب احتیاجات مردم را به طریق مطلوب نمی دهند و این باعث تضاد است در حالی که خانه های بومی پاسخگوی نیازها بودند. نمای مرستختان و نمای هرشمر نشانه وضعیت اقتصادی و اجتماعی سازنده و نحوه تفکر گرایش به پس هویت سرزمین محسوب می شود و از اهمیت بالایی برخوردار است. تلاش بدون در نظر گرفتن شناخت ریشه ای محض و ارائه قواعد دوری باطل است.

سوال 1- : با ورود نوگرایی و شروع معاصر نما دستخوش چه تغییراتی شده است؟

اهمیت موضوع: در محیط های شهری آنچه که در معرض دید و برابر چشم است، و از بیرون دیده می شود نما است که نمود هویتی دارد و ناسامانی در آن باعث آلودگی دیداری و در نهایت آشفته گی ذهن و روانی و عدم تعلق ساکنین شده و زمینه تشدید آسیب های اجتماعی را افزایش می دهد. آشنایی با سیر تحولی نما نشان می دهد که ما با تفکرات خود در گجای تاریخ ایستاده ایم و چگونه می توانیم از تجربیات تلخ و شیرین برای حل مشکل بهره ببریم

پیشینه موضوع:

از محققان معماری معاصر ایران می توان امیر بانی مسعود را نام برد در کتاب معماری معاصر ایران که به شرح دوره ها و تحلیل آثار معماری چند دوره پرداخته است. دکتر حسین زمرشیدی در مقاله "آموزه های معماری ایرانی وساختن سازی مسکونی از دوره قاجار به تا امروز به بناهای چند دوره پرداخته و در آن به تحلیل نماها هم توجه کرده است. و در نتیجه پژوهش به موضوع زنده کردن روند ساختمان سازی سنتی و راه مغایبی برای بهبود ساختمان سازی اشاره کرده است. و تاکید کرده این وظیفه باید به سازمان مسکن و شهرسازی محول شود. دکتر جمشید پاکزاد نیز در بدیدارشناسی نمای ساختمان های مسکونی و سیر تکوینی توقعات از آن "نما را از منظر شهری مورد بررسی قرار داده است.